

Tijdvak 2 Tijd van Grieken en Romeinen - 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

KA (voluit): De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat

KA (in eigen woorden): Bijv.: De opkomst van ideeën over bestuur en burger zijn en het begin van wetenschappelijk denken en onderzoeken in het oude Griekenland

Tijdvak: Tijdvak 2: Tijd van Grieken en Romeinen 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

Voorbeeld/uitleg:

In de oudheid bestond Griekenland uit onafhankelijke stadstaten met verschillende bestuursvormen, zoals de monarchie en aristocratie. In de 6e eeuw v.C. ontstond in Athene de eerste democratie, waarin burgers in een volksvergadering beslisten over het bestuur. Vanaf dezelfde eeuw ontwikkelden Griekse filosofen een wetenschappelijke manier van denken, waarbij ze alles met hun verstand probeerden te beredeneren.

In deze tijd ontstond de eerste democratie in Athene en werden verschillende bestuursvormen zoals aristocratie, tirannie en monarchie allemaal ontwikkeld. Daarnaast was er een opkomst in 'wetenschap', waarbij geprobeerd werd dingen met je verstand te beredeneren, hierbij kun je denken aan bekende denkers als: Pythagoras, Plato, Aristoteles, Socrates, Archimedes, Hippocrates, Herodotus e.d.

Begrippen + uitleg in eigen woorden

1. Aristocratie
Bestuursvorm waarbij de macht in handen is van een select groepje (invloed)rijke mensen. De opkomst van deze bestuursvorm is een voorbeeld van het denken over burgerschap en politiek.
2. Oligarchie
Bestuursvorm waarbij de macht in handen is van weinigen (oligos = weinig). De opkomst van deze bestuursvorm is een voorbeeld van het denken over burgerschap en politiek.
3. Tirannie
Bestuursvorm waarbij de macht in handen is van van een alleenheerser, die op onrechtmatige wijze aan de macht is gekomen. De opkomst van deze bestuursvorm is een voorbeeld van het denken over burgerschap en politiek.
4. Democratie
Bestuursvorm waarbij de macht in handen is van het volk. Direct als het volk zelf regels maakt, en dus direct over zichzelf regeert.
Indirect als het volk vertegenwoordigers kiest die namens hen regeren. De opkomst van deze bestuursvorm is een voorbeeld van het denken over burgerschap en politiek.
5. Monarchie
Bestuursvorm waarbij de macht in handen is van een alleenheerser, en deze via erfrecht wordt bepaald. De opkomst van deze bestuursvorm is een voorbeeld van het denken over burgerschap en politiek.

KA (voluit): De klassieke vormtaal van de Grieks-Romeinse cultuur

KA (in eigen woorden): De stijl en kenmerken van kunst en architectuur van de Grieken en Romeinen

Tijdvak: Tijdvak 2: Tijd van Grieken en Romeinen 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

Voorbeeld/uitleg:

In de 5e en 4e eeuw v.C. ontwikkelden de Grieken hun bouwkunst en beeldhouwkunst tot op hoog niveau. Na de verovering van Griekenland namen de Romeinen de Griekse vormtaal over en voegden er eigen elementen aan toe. Deze Grieks-Romeinse mengcultuur wordt klassiek genoemd, vanwege de latere navolging.

Specifieke voorbeelden die bij dit KA passen zouden de Venus van Milo en het Colosseum kunnen gaan. Het gaat hierbij om specifieke kenmerken van de vormtaal van de Grieks-Romeinse cultuur zoals contrapost, perspectief en het gebruik van marmer en bogen in bouwwerken.

Begrippen + uitleg in eigen woorden

1. Klassiek(e cultuur)

In de 5e en 4e eeuw v.C. ontwikkelden de Grieken hun bouwkunst en beeldhouwkunst tot op hoog niveau. Na de verovering van Griekenland namen de Romeinen de Griekse vormtaal over en voegden er eigen elementen aan toe. Deze Grieks-Romeinse mengcultuur wordt klassiek genoemd, vanwege de latere navolging.

2. Romanisering

Romanisering is het overnemen van de Grieks-Romeinse cultuur.

3. Mythe

Een mythe is een godenverhaal, bij de Grieken en Romeinen speelden de goden in het dagelijkse leven een belangrijke rol, en ook in de kunst komen veel mythes terug

Legende

Een legende is een wonderlijk verhaal, in de kunst van de Grieken en Romeinen komen veel legendes terug.

4. Sage

Een sage is een heldenverhaal, in de kunst van de Grieken en Romeinen komen dan ook veel sages terug.

KA (voluit): De groei van het Romeinse Imperium waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich in Europa verspreidde

KA (in eigen woorden): De verspreiding van de cultuur van de Grieken & Romeinen over het steeds groter wordende Romeinse rijk

Tijdvak: Tijdvak 2: Tijd van Grieken en Romeinen 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

Voorbeeld/uitleg:

Met een lange reeks oorlogen breidden Romeinen hun stadstaat uit tot een wereldrijk rondom de Middellandse Zee. Het Romeinse rijk was strak georganiseerd en stond vanaf de 1e eeuw v.C. onder leiding van een machtige keizer. In het rijk kwam een welvarende landbouwstedelijke samenleving tot ontwikkeling. Er was veel handel, ook met gebieden buiten het rijk. In de veroverde gebieden verspreidden Romeinen de Grieks-Romeinse cultuur (romanisering); er was ook invloed van lokale culturen op de Romeinse cultuur.

De Romeinen breidden hun rijk uit tot aan de Rijn in de Noord-Westelijke richting. In het zuiden van Nederland en Duitsland zijn toen Romeinse nederzettingen en steden ontstaan, zoals Nijmegen en Keulen. Overblijfselen uit die tijd zoals delen van badhuizen, munten en amfitheaters duiden op de overname van de Grieks-Romeinse cultuur die in deze gebieden heeft plaatsgevonden.

Begrippen + uitleg in eigen woorden

1. Imperium
Het Romeinse rijk, ook wel imperium Romanum, besloeg het hele rijk van de oorsprong in Italië tot veroveringen in Noordwest-Europa en Noord-Afrika op zijn hoogtepunt.
2. Limes
De grens en verdedigingszone van het Romeinse rijk. Deze liep aan de noordkant langs Noord-Engeland (muur van Hadrianus), langs de Rijn, de Donau tot de Zwarte Zee en in het zuiden tot de Sahara.
3. Romanisering
Romanisering is het overnemen van de Grieks-Romeinse cultuur. Naarmate het Romeinse rijk groter werd, werd de Grieks-Romeinse cultuur ook verder verspreid.
4. Provincie
Een provincie was de grootste bestuurlijke en territoriale eenheid in het Romeinse rijk.
5. Invasie
Bij een invasie wordt een land of gebied aangevallen door een leger. Het Romeinse rijk breidde zich uit door invasies van het Romeinse leger, later kwam het Romeinse rijk ook ten val door invasies

KA (voluit): De confrontatie tussen de Grieks-Romeinse cultuur en de Germaanse cultuur in Noordwest-Europa

KA (in eigen woorden): De verschillen tussen cultuur van de Romeinen en de cultuur van de barbaren, die met elkaar in aanraking kwamen bij de uitbreiding van het Romeinse rijk.

Tijdvak: Tijdvak 2: Tijd van Grieken en Romeinen 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

Voorbeeld/uitleg:

Ten oosten van de Rijn stuitte de Romeinse leger op weerstand van strijdvaardige Germanen. Voor de bewaking van de Rijn grens gebruikten Romeinen soldaten van bevriende Germaanse stammen. Vanaf de 3e eeuw viel het westelijk deel van het Romeinse rijk uiteen. Steeds meer Germanen drongen het rijk binnen en stichtten daar eigen staten, waarvan sommige duidelijk erfgenaam waren van de Grieks-Romeinse cultuur, terwijl in andere het Germaanse element dominant was. In 476 werd de laatste West-Romeinse keizer door Germanen afgezet. Het Oost-Romeinse (Byzantijnse) rijk bleef bestaan.

Godsdienst is een belangrijk verschil tussen de twee culturen. De Romeinen waren aanvankelijk polytheïstisch en later christelijk, terwijl de Germanen vaak natuurgodsdiensten aanhingen.

Begrippen + uitleg in eigen woorden

1. Barbaar
De Grieken, en in navolging van hen de Romeinen noemden een volk barbaren als ze hen niet konden verstaan of als hun cultuur op hen vreemd overkwam. De Germanen werden ook als barbaren beschouwd.
2. Bondgenootschap
Een bondgenootschap is een samenwerking. De Romeinen sloten bondgenootschappen met sommige Germaanse stammen langs de grens van het Romeinse rijk om hen de grens te laten bewaken. Deze bondgenootschappen betekende ook dat de cultuur van de Romeinen en Germanen met elkaar in aanraking kwamen.
3. Invasie
Bij een invasie wordt een land of gebied aangevallen door een leger. Het Romeinse rijk breidde zich uit door invasies van het Romeinse leger o.a. in Germanië.
4. Volksverhuizing
De nadagen van het West-Romeinse Rijk werden gekenmerkt door de volksverhuizingen van o.a. Germaanse stammen het West-Romeinse gebied in. De nieuwe 'samenleving' van Romeinen en barbaren zorgen voor culturele vermengingen.
5. Staatsgodsdienst
De aanvankelijke polytheïstische en later christelijke staatsgodsdienst van de Romeinen vormden een belangrijk verschil tussen hen en de Germaanse stammen.

KA (voluit): De ontwikkeling van het jodendom en christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten

KA (in eigen woorden): De opkomst van het jodendom en christendom als de eerste grote religieuze stromingen waarbij men geloofde in één god.

Tijdvak: Tijdvak 2: Tijd van Grieken en Romeinen 3000 v.Chr. - 500 n.Chr.

Voorbeeld/uitleg:

Het jodendom, de oudste monotheïstische godsdienst, kwam in Israël/Palestina tot ontwikkeling. Nadat de Romeinen het gebied hadden veroverd ontstond uit het jodendom in de 1e eeuw het christendom, dat over het Romeinse rijk werd verspreid. Omdat christenen weigerden om de Romeinse keizer als god te vereren werden ze van tijd tot tijd vervolgd. In de 4e eeuw werd het christendom toegestaan; later werd het de Romeinse staatsgodsdienst. Andere godsdiensten werden verboden.

Begrippen + uitleg in eigen woorden

1. Monotheïsme
Godsdienst waarin men gelooft in één god, christendom en jodendom zijn hier belangrijke voorbeelden van.
2. Staatsgodsdienst
Een staatsgodsdienst is de officiële religie van een staat, en is dan ook vaak gemoeid met het bestuur en de regels van deze staat. In 380 n.Chr. maakt Theodosius het christendom staatsgodsdienst van het Romeinse rijk, hiermee verplicht hij iedere inwoner christen te worden.
3. Bijbel
De Bijbel is het heilige boek van de christenen.
4. Christelijke jaartelling
De christenen beginnen hun jaartelling in het jaar 1, als Jezus geboren zou zijn. Jaren hieraan voorafgaand worden aangeduid met 'v. Chr.', en erna met 'n.Chr.'.
5. Godsdienstvrijheid
Godsdienstvrijheid houdt in dat je zelf het recht hebt om je godsdienst te kiezen. Binnen het Romeinse Rijk was er door de tijd heen in verschillende mate sprake van enige godsdienstvrijheid. Zo werd het christendom aanvankelijk verbannen, maar langzamerhand meer getolereerd en later zelfs staatsgodsdienst.